

บทที่ 1 การสร้างแนวความคิดและ เจตคติของตนเอง

1. ปรัชญาในการดำรงชีวิตของบุคคล
2. หลักธรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิต
3. การสร้างแนวความคิดและเจตคติในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1. ปรัชญาในการดำรงชีวิตของบุคคล

- I. ความหมายของปรัชญา
- II. ความสำคัญของปรัชญาต่อการดำรงชีวิตของบุคคล
- III. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมทางศาสนากับปรัชญาในการดำรงชีวิต
- IV. หลักปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ควรยึดถือและปฏิบัติ
- V. หลักในการพิจารณาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- VI. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของปรัชญา (Mean of Philosophy)

- คำว่า “ปรัชญา” เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ความรู้ และคำว่าปรัชญานี้เรานำมาใช้เป็นชื่อของวิชาประเภทหนึ่ง ภาษาอังกฤษเรียกว่า **Philosophy** แปลว่าความรักในความรู้วิชา ปรัชญาก็คือวิชาที่ว่าด้วยความคิดเห็นในปัญหาต่างๆ ที่ทุกคนยังสงสัยและปรารถนาที่จะรู้ร่วมกัน
- ปรัชญา (**Philosophy**) หมายถึง หลักแห่งความรู้และความจริง หลักแห่งการแสวงหาความรู้ความจริง และหลักแห่งการค้นคว้าหาเหตุผลหามาตรการในการตัดสินเกี่ยวกับธรรมชาติ หรือความแท้จริงของสรรพสิ่งในโลก
- “ไม่มีศาสตร์ใดจะสมบูรณ์ถ้าขาดหลักปรัชญา” (No Science is complete without Philosophy)

ความสำคัญของปรัชญาต่อการดำรงชีวิตของบุคคล

ปรัชญามีส่วนช่วยให้บุคคลมีความสมบูรณ์ทางปัญญาและจิตใจ และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

1. ปรัชญาสร้างโลกทัศน์ที่สมบูรณ์ให้แก่บุคคล
2. ปรัชญาทำหน้าที่วิพากษ์ วิเคราะห์ภาษา และความคิดรวบยอด
3. ปรัชญาแสวงหาคูณค่าให้แก่ชีวิต ภายใต้โลกทุกวันนี้ที่มีวิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็วมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมทางศาสนากับปรัชญาในการดำรงชีวิต

ความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างศาสนากับปรัชญาสามารถแยกออกได้เป็น 2 ทาง คือ

- 1. ความเกี่ยวข้องทางการกำเนิด** ศาสนากับปรัชญาเกิดขึ้นมาในระยะใกล้ๆ กับศาสนาเกิดก่อนปรัชญาข้อสังเกตเหตุผลในขณะที่ยุคมนุษย์มีความต้องการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาชีวิต (ศาสนา) ปรัชญาก็เกิดตามมาด้วย
- 2. ความเกี่ยวข้องทางหน้าที่** หน้าที่ของศาสนา คือ การแก้ปัญหาชีวิตหรือการปฏิบัติเพื่อความสุขของชีวิต ส่วนหน้าที่ของปรัชญา คือ ขจัดความสงสัย เผยความจริงที่คลุมเครือให้เปิดเผย

หลักปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ควรยึดถือและปฏิบัติ

- **หลักธรรมของพระพุทธศาสนา:** โอวาทปาติโมกข์ (ศีล สมาธิ ปัญญา) / อริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค)
- **หลักธรรมของศาสนาคริสต์:** เชื่อถือในพระเจ้า / การปฏิบัติตนตามบัญญัติ 10 ประการ
- **หลักธรรมของศาสนาอิสลาม:** นับถือพระเจ้าองค์เดียวและเชื่อถือวันสิ้นโลก วันพิพากษา / คัมภีร์อัลกุรอาน
- **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง:** ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้ง่อนไขด้านความรู้และด้านคุณธรรม

หลักในการพิจารณาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- **กรอบแนวคิด:** ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา
- **คุณลักษณะ:** สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
- **เนื้อหา:** ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี
- **เงื่อนไขการปฏิบัติ:** ด้านความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และด้านคุณธรรม (จิตใจ / ปัญญา และการกระทำหรือแนวทางดำเนินชีวิต)
- **แนวทางปฏิบัติ / ผลที่คาดว่าจะได้รับ:** จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

หลักในการพิจารณาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- **ระดับบุคคล:** การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพให้เกิดความพอมีพอกินได้ มีสำนึกเรื่องการออม การประหยัด และนำเงินออมไปสร้างรายได้หรือประโยชน์เพิ่ม การพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความเพียร และเอื้ออาทรกับคนในสังคม
- **ระดับธุรกิจ:** การดำเนินธุรกิจอย่างระมัดระวัง การบริหารความเสี่ยง การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบกิจการ
- **ระดับชุมชน:** แนวคิดความพอเพียงนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ การใช้ภูมิปัญญา ความสามัคคี และการสร้างเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน
- **ระดับประเทศ:** การพัฒนาและบริหารประเทศที่มุ่งเน้นให้เกิดสมดุลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เช่น การมีวินัยทางการเงินและการคลัง การส่งเสริมการออมของคนในประเทศ การสร้างโอกาสด้านต่าง ๆ ให้คนเข้าถึงอย่างเป็นธรรม การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีต่อการกระจายการลงทุน เป็นต้น

2. หลักธรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิต

- I. หลักธรรมพื้นฐานของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในครอบครัว
- II. หลักธรรมพื้นฐานของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคม
- III. หลักธรรมพื้นฐานในการแก้ปัญหา

หลักธรรมพื้นฐานของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในครอบครัว

1. ศาสนาพุทธ

- **ธรรมาศรัทธา 4** เป็นหลักธรรมสำหรับการครองเรือน ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ
- **ไตรสิกขา** เป็นหลักแห่งการปฏิบัติธรรม ได้แก่ ศีลสิกขา สมาธิสิกขา ปัญญาสิกขา
- **ผละ 4** เป็นหลักธรรมในการต่อสู้กับอุปสรรคในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ปัญญาผละ
วิริยะผละ อวิชชผละ สังคหผละ
- **อิทธิบาท 4** เป็นหลักธรรมที่เป็นทางแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ
วิมังสา

หลักธรรมพื้นฐานของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในครอบครัว

2. ศาสนาคริสต์

- **บัญญัติ 10 ประการ** เป็นพันธสัญญาที่พระองค์ทรงกระทำกับชาวอิสราเอล และเป็นหลักการที่เป็นรูปธรรมเพื่อการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
- **ตรีเอกานุภาพ (Trinity)** เป็นความเชื่อทางศาสนาคริสต์ที่ว่า บุคคลทั้งสาม คือ พระบิดา พระบุตร และพระจิต (พระวิญญาณบริสุทธิ์) รวมกันเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งก็คือพระเป็นเจ้าองค์เดียวกัน โดยที่พระบิดาคือผู้สร้างดินฟ้า มนุษย์และให้กำเนิดชีวิต พระบุตรคือผู้ไถ่บาปทั้งปวงของมนุษย์ (เชื่อว่าเป็นพระเยซู) และพระจิตคือพระผู้เสด็จมาเพื่อนำมนุษย์ไปสู่อาณาจักรของพระเจ้า

หลักธรรมพื้นฐานของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในครอบครัว

3. ศาสนอิสลาม

- **หลักศรัทธา:** ศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า (พระอัลลอฮ์) ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ ศรัทธาในคัมภีร์อัลกุรอาน ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต ศรัทธาในวันพิพากษา การศรัทธาต่อกฎ การกำหนดสภาวะการณ์
- **หลักปฏิบัติ:** การปฎิญาณตน การละหมาด (วันละ 5 เวลา) และการถือศีลอด
- **หลักคุณธรรมของการดำเนินชีวิตในครอบครัวของชาวมุสลิม** ได้แก่ ให้ทำต่อพ่อแม่ การละจากความชั่วต่างๆ และการแต่งกาย

หลักธรรมพื้นฐานของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคม

1. ศาสนาพุทธ

- **สังคหวัตถุ 4:** เป็นหลักธรรมแห่งการสังคมสงเคราะห์ ประกอบด้วย ทาน (อามิสทานและธรรมทาน) ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตา
- **สาราณียธรรม 6:** เป็นหลักธรรมแห่งการสร้างสามัคคี ประกอบด้วย เมตตากรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาโมหกรรม สาธารณโภคี ลีลสามัญญุตตา และทิวัจฉสามัญญุตตา

หลักธรรมพื้นฐานของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคม

2. ศาสนาคริสต์

หลักธรรมเรื่องความรักที่พระเยซูทรงสอน ซึ่งมีอยู่ 2 ระดับ ดังนี้

- 1) ระดับที่ 1 เป็นความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า: ซึ่งพระเยซูสอนว่า พระเจ้ามิได้เป็นพระเจ้าของชาวยิวเท่านั้น หากเป็นพระเจ้าของมนุษย์ทั้งโลก และพระเจ้าได้ทรงรักมนุษย์ดังบิดารักบุตร
- 2) ระดับที่ 2 เป็นความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์: มนุษย์ทุกคนล้วนเป็นบุตรของพระเจ้า จึงต้องรักกันฉันพี่น้อง และนอกจากจะสอนให้มีความรักต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์แล้ว พระเยซูยังทรงสอนให้มีความรักแม้กระทั่งศัตรู

หลักธรรมพื้นฐานของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคม

3. ศาสนาอิสลาม

- **การบริจาคซะกาต** เป็นการบริจาคทรัพย์ เพื่อขัดเกลาจิตใจของผู้บริจาคให้ใสสะอาด การบริจาคนั้นต้องไม่ทำในลักษณะโอ้อวด และต้องบริจาคให้คนที่มีความแร้นแค้นมาก หรือคนขัดสนจริง
- **การประกอบพิธีฮัจญ์** เป็นเดินทางไปประกอบศาสนกิจ ณ อัลกะอบะฮ์หรือบัยตุลลอฮ์ และสถานที่ต่างๆ ในนครเมกกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ในช่วงเวลาที่กำหนด แต่ให้ปฏิบัติได้เฉพาะบุคคลที่มีความสามารถเท่านั้น เช่น อายุครบ มีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีฐานะทางการเงินที่ดี
- **หลักคุณธรรมทั่วไปของชาวมุสลิม:** การต่อสู้กับความชั่วร้าย และการรักพวกพ้องรักหมู่คณะ

หลักธรรมพื้นฐานในการแก้ปัญหา

1. ศาสนาพุทธ

- **อริยสัจ 4** “หลักความจริงอันประเสริฐ” ได้แก่

1) ทุกข์ เป็นความไม่สบายกายไม่สบายใจ ทำให้เกิดปัญหาชีวิต แบ่งเป็น สภาวะทุกข์ และป
กิณฑทุกข์

2) สมุทัย เป็นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ประกอบด้วย กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา

3) นิโรธ เป็นความดับทุกข์ เป็นภาวะที่กิเลส ตัณหา ดับสนิท อันเกิดจากการปฏิบัติตนตาม
อริยมรรคมีองค์ 8

4) มรรค เป็นหนทางดับทุกข์ ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา
สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

หลักธรรมพื้นฐานในการแก้ปัญหา

2. ศาสนาคริสต์ มีวิธีปฏิบัติพิธีกรรมในการแก้ปัญหาคำร้องชีวิต ดังนี้

- 1) พิธีศีลมหาสนิท** เป็นพิธีที่ทำเพื่อระลึกถึงการเสียดพระกาย และพระโลหิต เพื่อช่วยมนุษย์ให้รอดพ้นจากบาป อาจจะทำทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน หรือปีละครั้งก็ได้
- 2) พิธีสารภาพบาป** ชาวคาทอลิกจะไปสารภาพบาปกับบาทหลวง ขอให้ปลดเปลื้อง บาปนั้นให้
- 3) พิธีเจิมครั้งสุดท้าย** กระทำแก่ผู้ป่วยเพื่อเป็นการลดบาปโทษ โดยพรมน้ำศักดิ์สิทธิ์ลงบนส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

หลักธรรมพื้นฐานในการแก้ปัญหา

3. ศาสนาอิสลาม สามารถจะนำ 2 หลักธรรมจากหลักศรัทธา 6 ประการมาใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนคือ

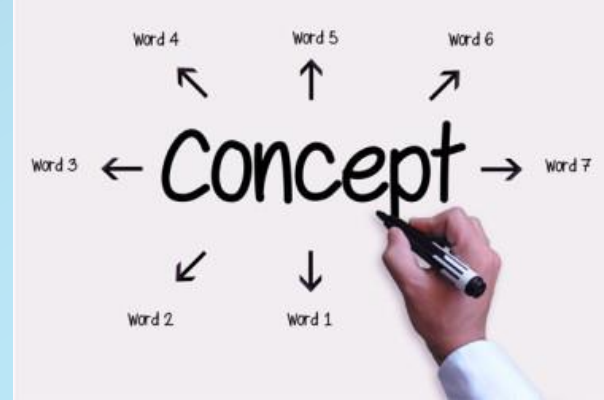
- 1) ศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า:** จะทำให้บุคคลผู้มีศรัทธาละเว้นไม่ทำความชั่ว ทำแต่ความดี มีกำลังใจจะต่อสู้ แก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตอย่างไม่สะทกสะท้าน ถือเป็นหัวใจของการเป็นมุสลิมที่มีคุณภาพ
- 2) ศรัทธาในวันพิพากษา:** เชื่อว่าโลกนี้ไม่จีรังและมีวันแตกสลาย ชาวมุสลิมเชื่อว่าเป็นวันที่มนุษย์ทุกคนจะถูกชำระและทุกชีวิตจะคงอยู่ชั่วนิรันดร์ โดยผู้ประกอบกรรมดีจะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนผู้ทำชั่วและบาปจะถูกล้อมด้วยไฟนรก

3. การสร้างแนวคิดและเจตคติของ ตนเอง

- I. ความหมายของแนวคิด
- II. ความหมายของเจตคติ
- III. วิธีสร้างแนวคิดที่ดีในการดำรงชีวิต
- IV. วิธีสร้างเจตคติที่ดีในการดำรงชีวิต

ความหมายของแนวคิด

- **แนวคิด (Concept)** หมายถึง การกล่าวถึงใดสิ่งหนึ่งซึ่งใช้ความเชื่อ ความรู้สึก ทัศนคติ แง่คิด ความรู้และประสบการณ์เข้าร่วม อาจจะเป็น บทความ เป็นข่าว เป็นข้อเสนอแนะ หรือความคิดจากใครที่เชี่ยวชาญก็ได้ เช่น ถามว่าเรื่องการจัดการความรู้คืออะไร แล้วมีคนตอบเราก็สามารถยกเอาคำตอบนั้นไปใช้ในฐานะแนวคิด แม้กระทั่งข่าวหรือบทความทั่วไป เราก็เรียกว่า แนวคิดได้ทั้งหมด **แนวคิดอาจจะถูกหรือผิดก็ได้**
- **แนวความคิดเกิดขึ้นได้มีองค์ประกอบดังนี้** 1) การสังเกต 2) การเปรียบเทียบความคล้ายและความแตกต่าง 3) จัดแยกประเภทและรวมเป็นหมวดหมู่ และ 4) สร้างความหมายเฉพาะเพื่อความเข้าใจของตนเอง

ความหมายของเจตคติ

- **เจตคติหรือทัศนคติ (Attitude)** หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภายใต้การใช้ปัญญาในการคิดพิจารณาเพื่อแสวงหาข้อมูล และข้อเท็จจริงในสิ่งนั้นๆ โดยปัญญานั้นเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้ในตำรา คำสอน และการลงมือปฏิบัติ
- เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ
  - ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component)
  - ด้านความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Component)
  - ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component)

วิธีสร้างแนวคิดที่ดีในการดำรงชีวิต (ต่อ)

- 1) ผู้ปกครองควรอบรมบุตรหลานในปกครองตั้งแต่วัยเด็กให้มีการคิดดี พุดดี ทำดี ตามแนวหลักธรรมศาสนา และทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน
- 2) ครู-อาจารย์ ควรอบรมนักเรียน นักศึกษา ตั้งแต่ในวัยเด็กให้มีการคิดดี พุดดี ทำดี ตามแนวหลักธรรมทางศาสนา และทำให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน นักศึกษา
- 3) ผู้นำสังคมและองค์กรต่างๆ มุ่งปฏิบัติดี เป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นให้มีแนวคิดในการทำดี
- 4) สื่อมวลชนทุกแขนงควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารในทางส่งเสริมแนวคิดทางจริยธรรมและคุณธรรมที่ดีให้แก่เยาวชน และบุคคลในสังคมให้เห็นและปฏิบัติตาม

วิธีสร้างแนวคิดที่ดีในการดำรงชีวิต (ต่อ)

- 5) การกระตุ้นให้อ่านหนังสือดี ๆ ที่จะสอนให้เกิดแนวความคิดและแนวปฏิบัติที่ดี
- 6) สถาบันการปกครองต้องสนับสนุนส่งเสริมให้เยาวชนได้รู้หลักการดำรงชีวิตที่ดี
- 7) สถาบันศาสนาต้องเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการฝึกอบรมหลักศาสนา หลักการดำรงชีวิต และการวางเป้าหมายในชีวิต เพื่อสร้างแนวความคิดที่ดีในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม
- 8) บุคคลแต่ละคนควรจะตระหนัก รู้จักคิด ไตร่ตรอง โดยใช้ปัญญาวิเคราะห์ คิดเปรียบเทียบถึงตัวอย่างแห่งการทำความดีของบุคคล พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามแนวคิดที่ดีที่ได้รับจากการอบรมและสั่งสอน

วิธีสร้างเจตคติที่ดีในการดำรงชีวิต

- 1) บุคคลต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่ และทักษะใหม่ๆ รวมทั้งพัฒนาภาพพจน์ คุณค่า รูปร่าง หน้าตา จิตใจ อารมณ์ ความรู้ บุคลิกที่ดีของตนเองอยู่เสมอ
- 2) ผู้ปกครอง บิดา มารดา ต้องอบรมสั่งสอน ชี้แนะบุตรหลานด้วยเหตุผล ถึงหลักการปฏิบัติตนตามแนวทางของศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่ดีงาม เพื่อเป็นการปูพื้นฐานบุคลิกภาพ พฤติกรรม และแนวคิดเจตคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต
- 3) ครู-อาจารย์ ควรอบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษา ด้วยหลักเหตุผล และหลักแห่งศีลธรรมอันดีงาม เพื่อให้มีแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ เช่น การประหยัดอดออม ขยัน ขันแข็ง อดทน มีความสุภาพอ่อนโยน เมตตากรุณา เป็นต้น

วิธีสร้างเจตคติที่ดีในการดำรงชีวิต (ต่อ)

- 4) การคบหาสมาคมกับเพื่อนดี จะมีผลต่อการสร้างเจตคติที่ดีเพราะจะได้ แนวความคิด และแนวทางการปฏิบัติตนที่ดีมาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต
- 5) ต้องพยายามใช้สิ่งเร้า หรือสิ่งแวดล่อมจูงใจให้บุคคลหันมาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี และมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตจนเคยชินเป็นนิสัย

